

BARNEOMBUDET

Justis- og beredskapsdepartementet, politiavdelingen
Postboks 8005 Dep
0030 OSLO

Vår ref:
17/00852-2

Saksbehandler:
Elin Saga Kjørholt

Dato:
27. november 2017

Høring - Bedre bistand. Bedre beredskap

Barneombudet takker for muligheten til å avgi høringssvar i saken.

I tråd med ombudets lovpålagte mandat om å overvåke Norges oppfyllelse av FNs barnekonvensjon, vil vårt høringssvar sette fokus på hvordan Norge ivareta barns rettssikkerhet. Barneombudet velger denne gangen å avgi et overordnet høringssvar som understreker viktigheten av kunnskap om barns særlige behov og rettigheter. Da er gode fagmiljøer viktig. Vår erfaring er at det i visse tilfeller er behov for særlige fagmiljøer som kan sikre kunnskap om nødvendigheten av å vektlegge barnets beste og prioritere hensynet til barn.

Barneombudet har fulgt straffesaksjedens arbeid med saker om vold og overgrep mot barn i en årrekke. Vi har utstrakt kontakt med departementer, direktorater, ulike politidistrikt, barnehus, Kripos, PU, Politihøgskolen, andre universitet- og høgskolemiljøer, dommere, advokater, andre faggrupper, interesseorganisasjoner samt barn selv og barnas pårørende.

Barneombudet er bekymret for at en omorganisering kan svekke barns rettssikkerhet.

Barneombudet ønsker i denne saken å stille spørsmål ved behovet for å endre etablerte, fungerende strukturer i en tid da politiets kapasitet allerede er påvirket av andre omfattende endringsprosesser. Barneombudets kontor mottar meldinger om at pågående omorganiseringer i politiet allerede tar mye fokus og kapasitet for ansatte i politiet, bort fra det som er politiets kjerneoppgaver. Barneombudet er bekymret for at ytterligere en omorganisering nå, vil gå utover barns rettssikkerhet.

Vi er særlig bekymret for at en prosess hvor Kripos slås sammen med Økokrim vil føre til en svekkelse av fagmiljøet på Kripos for saker om vold og seksuelle overgrep mot barn. Barneombudet tar ikke stilling til om PU skal bestå i sin nåværende form eller helt eller delvis nedlegges. Vi vil imidlertid understreke viktigheten av at det i politiet, uavhengig av organisering, finnes et fagmiljø som arbeider med utlendingssaker og som også har kompetanse om barn og barns rettigheter.

Barn på flukt og barn utsatt for vold og seksuelle overgrep som begge er sårbare grupper hvor behovet for kompetanse om barns særlige behov er stort.

Postadresse:
Postboks 8889
Youngstorget
0028 OSLO

Besøksadresse:
Karl Johans gt. 7
0154 OSLO

E-post:
post@barneombudet.no
Tlf: 22 99 39 50
Org.nr: 971 527 765

www.barneombudet.no

1. Om sammenslåing av Kripos og Økokrim

Barneombudet har arbeidet aktivt for å sikre at politidistriktene etablerer robuste fagmiljøer for arbeidet med vold og seksuelle overgrep mot barn, og vi er glade for at dette er en målsetting i nærpolitireformen. Vi mener imidlertid at disse miljøene har behov for et spisset fagmiljø som kan stå for faglig utvikling og bistå i utfordrende saker. Fagmiljøet på Kripos spiller en svært viktig rolle for barns rettssikkerhet i saker om vold og seksuelle overgrep. Barneombudet er bekymret for at en omorganisering og sammenslåing med Økokrim vil svekke dette miljøet.

1.1 Hvorfor er politiets kompetanse viktig?

Altfor mange barn i Norge utsettes for grov omsorgssvikt, seksuelle overgrep, fysisk og psykisk vold uten at samfunnet klarer å beskytte dem.

Straff er sjelden det viktigste for et barn. Det er likevel helt grunnleggende for et samfunn basert på trygghet og likeverd at staten beskytter sine borgere mot krenkelser i form av vold. Barn er en sårbar gruppe. De er avhengige av voksne som beskytter dem. Det må markeres at rettsstaten ikke aksepterer at noen utsetter barn for vold og overgrep. Likevel går de aller fleste som utsetter barn for vold og overgrep fri.

Hver 20. barn i Norge har opplevd alvorlig fysisk vold fra foreldrene, de fleste gjentatte ganger. 30 prosent av alle barn har opplevd å bli utsatt for vold i sitt eget hjem. Blant norske kvinner oppgir mer enn 1 av 5 at de ble utsatt for en form for seksuelle overgrep i barndommen, mens nesten 1 av 10 menn oppgir det samme. En av 10 kvinner i Norge har opplevd å bli voldtatt, de fleste før de fyller 18 år. Hvert år bor mer enn 1500 barn på krisesenter i Norge, hundrevis av barn lever med voldsalarm og ca. 450 barn lever på det politiet omtaler som sperret adresse.

Tusenvis av barn i Norge opplever at det som skulle vært deres trygge base er et sted de er utrygge og redde fordi de utsettes for fysiske og psykiske krenkelser. Disse barna er i konstant beredskap, noe som fører til utskillelse av stoffer som i for store mengder skader kroppens naturlige immunforsvar. I tillegg påføres barna traumer som har alvorlig innvirkning på deres utvikling og fremtidige helsetilstand. Barn som har opplevd vold, overgrep og omsorgssvikt er overrepresentert i statistikk over personer som faller ut av skolen, rusmisbrukere, barnevernsbarn, pasienter i psykisk helsevern, prostituerte og kriminelle. De har også langt større risiko for å utvikle fysiske helseproblemer.

Tross trusler, skam og redsel for å ikke bli trodd, forteller noen av disse barna hva de har vært utsatt for. De forteller også hva det gjør med barn å bli utsatt for vold. Likevel ender de aller fleste sakene uten tiltale. Kun i et svært lite mindretall av sakene blir noen dømt. Det er et sterkt behov for bedre tall og statistikk på området, særlig sett hen til at det vi vet er svært bekymringsfullt.

Vold, seksuelle overgrep og grov omsorgssvikt mot barn er ifølge norsk lov grove forbrytelser. Likevel slipper de aller fleste gjerningspersoner straff, mens barna må leve resten av livet med skadene de er påført. Økt innsats fra politi og påtalemyndighet vil føre til at vi som samfunn i større grad klarer å stoppe overgrepene og straffe de skyldige. Resultatet av politiets befatning med saken har betydning også for andre instansers vurdering. Blir saken henlagt av politiet viser det seg at det er vanskeligere også for andre instanser å legge barnets forklaring til grunn. Dette kan føre til at barnet fortsetter å bo sammen med gjerningspersonen, at barnet må på samvær eller at barnet blir involvert i en foreldrekonflikt som er ytterlig traumatiserende.

1.2 Prioritering av sakene

Det finnes mange gode grunner til å prioritere å jobbe med vold mot barn. I tillegg til det enkelte barns lidelse koster vold mot barn samfunnet store summer. WHO har beregnet at kostnadene for vold mot barn ligger opp mot 1 prosent av et vestlig lands brutto nasjonalprodukt.

Staten har en sterk juridisk forpliktelse til å beskytte barn. Barn har en sterk juridisk rett til beskyttelse av sin personlige integritet jf. Grunnloven § 104, Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen artikkel 3 og 8 samt FNs barnekonvensjon artikkel 19 og 34 som gjelder med forrang foran norsk rett, jf. menneskerettsloven § 3.

Det er gitt sterke politiske føringer om å prioritere saker om vold og overgrep mot barn. Ulike regjeringer har de siste årene satt vold og overgrep mot barn høyt på sin agenda. Det er utarbeidet en rekke handlingsplaner, for eksempel «En god barndom varer livet ut» 2014–2017 (BLD), «Et liv uten vold» 2014–2017 (JBD) og «Opptappingsplan for arbeid mot vold og overgrep» som ble vedtatt i Stortinget våren 2017. Det er også gitt sterke føringer fra politisk hold om at etterforskning av saker om vold og overgrep mot barn skal prioriteres i arbeidet med nærpolitireformen. Handlingsplanen mot vold i nære relasjoner «Et liv uten vold» angir som del av politiets overordnede samfunnsoppdrag å beskytte utsatte for vold, samt avdekke antatte store mørketall.

Riksadvokaten har i flere år understreket betydningen av å prioritere arbeid mot vold og overgrep mot barn. I Mål- og prioriteringsrundskrivnet 2017 slår Riksadvokaten fast at misbruk og overgrep mot barn er et økende samfunnsproblem, og ber om grundigere og raskere etterforskning av sakene. Også politidirektør Humlegård har vært klar på at disse sakene skal prioriteres, og uttalte i juni 2016 til Aftenposten vedrørende saker om vold og overgrep mot barn: «Dette er ikke noe «valgvalg» lenger – den politileder som ikke har fått med seg de sterke signalene fra Storting, regjering, riksadvokat og fra meg, har ikke fulgt med i timen!»

Politiets arbeid mot vold og overgrep mot barn har de siste årene blitt styrket vesentlig gjennom etableringen av 11 barnehus og det nye regelverket om tilrettelagte avhør. Bare fra 2013 til 2016 har antall avhør på barnehusene steget fra 2652 til 5955. Dette betyr trolig at mørketallene reduseres noe. Skal denne trenden fortsette må folk oppleve at det nytter å anmelde. Barneombudet mener det er behov for bedre statistikk med oversikt over hvordan de anmeldte sakene ender. Bedre statistikk vil gi bedre grunnlag for å vurdere hvilke organisatoriske grep som er riktige for å sikre at samfunnet kan ivareta sin forpliktelse til å beskytte barn på en bedre måte enn i dag.

1.3 Konklusjon – Kripas' fagmiljø om vold og seksuelle overgrep må ikke svekkes

Samfunnets ønskede markering av at vold og seksuelle overgrep mot barn er grove forbrytelser som ikke kan aksepteres vil utbli dersom etterforskningen ikke fører til at flere gjerningspersoner straffeforfølges, og at flere saker ender for domstolene. Barneombudet tror fagmiljøet på Kripas utgjør en forskjell i dette arbeidet.

Fagmiljøet på Kripas som arbeider med vold og seksuelle overgrep mot barn har nettopp blitt styrket med 25 nye stillinger. Pengene er bevilget over statsbudsjettet, og politikerne har bestemt at pengene skal knyttes direkte til dette fagmiljøet. Det er et sterkt politisk signal om at arbeidet med beskyttelse og rettssikkerhet for barn som er utsatt for vold og seksuelle overgrep skal prioriteres.

2. Om forslagene knyttet til PU

2.1 Det må sikres at de som jobber med utlendingsaker har kompetanse om barn

Barneombudet tar ikke stilling til om PU skal bestå i sin nåværende form eller helt eller delvis nedlegges. Vi vil imidlertid understreke viktigheten av at det i politiet, uavhengig av organisering, finnes et fagmiljø som arbeider med utlendingsaker og som også har kompetanse om barn og barns rettigheter. Det har gjennom mange år vært gjort et arbeid i PU for å styrke både kompetansen om barn og barns rettigheter, og i større grad å gjøre saksbehandlingen mer barnevennlig. Et eksempel er utviklingen som har skjedd når det gjelder registrering av enslige mindreårige asylsøkere, der man etter hvert har fått på plass flere rutiner og retningslinjer som er ment å ivareta barns rettigheter og behov. Det er viktig at den delen av politiet (eller andre instanser) som skal ivareta PUs oppgaver i fremtiden sikrer seg kompetanse om barns rettigheter. Uten at dette er tydeliggjort gjennom klare styringssignaler, vil en organisering slik utvalget foreslår i modell 2 eller 3 kunne medføre en risiko for at saksområdet i større grad nedprioriteres, og at ressurser til kompetanseheving og å sikre barnefaglig kompetanse kan bli nedprioritert.

2.2 Særlig om politiets utlendingsinternat på Trandum

De siste årene har en rekke barn vært fengslet på politiets utlendingsinternat på Trandum. I 2016 ble minst 145 barn innsatt ved internatet. FNs barnekonvensjon har klare regler om frihetsberøvelse av barn. Frihetsberøvelse skal kun skje som en siste utvei og for kortest mulig tid. Hvis vilkårene for å frihetsberøve et barn er oppfylt, skal forholdene være minst mulig skadelige for barnet og barn skal holdes adskilt fra voksne.

Utvalget foreslår å legge politiets utlendingsinternat på Trandum under Kriminalomsorgen. Dette er et forslag som vi ikke kan støtte i sin nåværende form. Forslaget er relativt knapt beskrevet og svakt utredet. Antakelsen i avsnitt 11.6 om at Kriminalomsorgen vil ha høyest kompetanse til å ivareta personer som er frihetsberøvet på Trandum er ubegrunnet og kan fort være feilaktig. Innsatte på Trandum kan for eksempel være en barnefamilie som er fengslet i forbindelse med uttransportering. Dette er en type innsatte som Kriminalomsorgen ikke har i sin vanlige virksomhet. Utvalget synes heller ikke å ta inn over seg forutsetninger i forarbeidene til utlendingsloven 1988 og 2008 der departementet uttrykkelig mener det vil være uheldig at Kriminalomsorgen driver utlendingsinternatet, nettopp fordi fengsling etter utlendingsloven ikke er det samme som frihetsberøvelse etter straffeprosessloven og straffegjennomføringsloven.

Det å overføre ansvaret for utlendingsinternatet til Kriminalomsorgen innebærer risiko for en rekke negative konsekvenser for barn som frihetsberøves etter utlendingsloven, for eksempel:

- Både for barn og foreldre vil det være viktig å skille mellom straff/fengsel og den typen administrativ frihetsberøvelse som gjennomføres på Trandum. Å overføre ansvaret til Kriminalomsorgen vil gjøre dette skillet mindre tydelig.
- Kriminalomsorgen har en relativt trang økonomi og deres hovedformål er straffegjennomføring. Det er en fare for at utlendingsinternatet vil bli nedprioritert og at det er lettere for Kriminalomsorgen å for eksempel ta i bruk ledig kapasitet i ordinære fengsler for å spare penger.
- Virksomheten til Kriminalomsorgen er regulert i straffegjennomføringsloven. Reglene i straffegjennomføringsloven passer ikke nødvendigvis for frihetsberøvelse etter utlendingsloven.

Regjeringen har tidligere i år foreslått å videreføre muligheten for å fengsle barn etter utlendingsloven. Dette forslaget må sees i sammenheng med regulering og organisering av anstalter for frihetsberøvelse av utlendinger.

2.3 Konklusjon

Barneombudet mener at det er viktig at den delen av politiet som i fremtiden ivaretar PUs oppgaver har tilstrekkelig barnefaglig kompetanse. Vi kan ikke støtte forslaget om at Kriminalomsorgen skal overta drift av utlendingsinternatet på Trandum uten at dette er nærmere utredet med tanke på konsekvenser for barn og barnefamilier som blir pågrepet i forbindelse med retur.

Avslutning

Å beskytte våre mest sårbare borgere må være en av vårt samfunns viktigste oppgaver. Barneombudet ønsker derfor å understreke betydningen av at politiet til enhver tid er i stand til å sikre dette. Politiet er inne i en krevende tid med store omstillinger. Barneombudet er bekymret for hva dette gjør med politiets kapasitet til å ivareta borgernes rettssikkerhet og ber myndighetene vurdere behovet for å sette i gang ytterligere en omstillingsprosess på nærværende tidspunkt.

Vennlig hilsen

Anne Lindboe
barneombud

Elin Saga Kjørholt
seniorrådgiver

Brevet er godkjent elektronisk og har derfor ingen signatur.